

Medzinárodná vedecká konferencia Slovenské ženy v národnom hnutí

V dňoch 13. a 14. júna 2024 sa uskutočnila medzinárodná vedecká konferencia s názvom *Slovenské ženy v národnom hnutí* v spojení s vernisážou rovnomennej výstavy v Martine. Išlo o vrcholné podujatie v rámci Roka slovenských žien, ktorý vyhlásila Matica slovenská v súvislosti s jubileom – 200. výročím narodenia Adely Ostrolúckej a Anny Hurbanovej-Jurkovičovej. Uvedená medzinárodná vedecká konferencia sa realizovala na pôde Matice slovenskej, resp. v priestoroch Výborovne sídelnej budovy Matice slovenskej v Martine. Toto vedecké podujatie poctili svojou účasťou domáci aj zahraniční referujúci. Spomedzi zahraničných účastníkov sa zúčastnili členovia Matice slovenskej v Srbsku. Celé podujatie sa konalo pod záštitou Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky, čo napokon zvyšovalo aj celkovú úroveň vedeckej konferencie, keďže išlo o prvé spoločné podujatie rezortu a Matice slovenskej na základe uzatvorenej zmluvy o spolupráci. Za ministerstvo poctil vedeckú konferenciu účasťou samotný minister zahraničných vecí a európskych záležitostí Juraj Blanár. Vo svojom otváracom príhovore zdôraznil spoločensko-kultúrny význam slovenských žien v národnom hnutí, pričom poďakoval Matici slovenskej za pripomínanie si osobností a udalostí z národných slovenských dejín, na ktoré neraz ostatné vedecké a kultúrne inštitúcie zabúdajú. V poradí druhý sa prítomným prihovorel predseda Matice slovenskej Marián Gešper, ktorý potvrdil slová vedeckého tajomníka Pavla Maduru o dôležitosti pripomínania si zásluh slovenských žien v národnom živote Slovákov. Ako tretia vystúpila tajomníčka Živeny Radka Semancová, ktorá prečítala pozdravný list predsedníčky Živeny Aleny Heribanovej, ktorá sa na vedeckej konferencii nemohla osobne zúčastniť. Slávnostnú časť vedeckej konferencie uzatvorila prezentácia vernisáže výstavy *Slovenské ženy v národnom hnutí* v podaní pracovníka Slovenského literárneho ústavu Matice slovenskej Pavla Pareničku, autora libreta a textov. Námet výstavy spracoval vedecký tajomník Matice slovenskej Pavol Madura. Projekt bol tiež vyhotovený s finančnou podporou Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky. Vernisáž výstavy pozostáva z pätnástich veľkoplošných panelov, medzi ktorými boli prezentované také osobnosti ako Adela Ostrolúcka, Anna Hurbanová-Jurkovičová, Amália Francisciová, Elena Maróthy-Šoltéssová, Terézia Vansová, Anna Halašová, Božena Slančíková-Timrava, Ludmila Podjavorinská, Hana Gregorová, Mária Rázusová-Martáková, Naďa Hejná a Zora Jesenská. Výstava bude následne putovať po celom Slovensku a zároveň si ju budú môcť prezrieť tiež slovenské komunity v zahraničí.

Po slávnostnej vernisáži sa otvorila vedecká časť konferencie. Celé podujatie bolo rozdelené do jednotlivých sekcií, pričom na vytvorení sekcií a následnom rozdelení príspevkov do nich sa výraznou mierou podieľal najmä Jaroslav Durec, pracovník Slovenského historického ústavu Matice slovenskej. Dňa 13. júna prebehla historická a kulturologická sekcia. Z dôvodu veľkého množstva referujúcich boli sekcie ďalej rozdelené na jednotlivé menšie bloky. Historická sekcia pozostávala zo štyroch blokov

príspevkov. Ako prvá zaznela prednáška Erika Gemušku (Krajanské múzeum Matice slovenskej) o *Postavení slovenskej ženy od tradičnej po postmodernú spoločnosť*. Nasledoval príspevok Viliama Komoru (Stredisko národnostných vzťahov Matice slovenskej) *Živena, jej práca, činnosť a zásluhy v slovenskom národnom a národnostnom hnutí*. Prvý blok ukončila prednáška Radky Semancovej (Živena, spolok slovenských žien) o *Anne Pivkovej, prvej predsedníčke Živeny*.

Druhý blok odštartovala prednáška Dominika Blanára (Slovenský historický ústav Matice slovenskej) *Amália Francisciová, rod. Kasanická, v živote manžela a v živote národa*, pokračoval Radoslav Žgrada (Slovenský historický ústav Matice slovenskej), ktorý sa vo svojom príspevku orientoval na *Elenú Maróthy-Šoltésovú a jej angažovanie v národnom hnutí*. Ďalšia prednáška v podaní Heleny Saktorovej (dôchodkyni, bývalej vedeckej pracovníčky Slovenskej národnej knižnice) sa rovnako sústreďovala na Elenú Maróthy-Šoltésovú, pričom autorka zmapovala miesta jej bývania. Sociologicko-filozoficky zameranú prednášku podala Viktoria Nadolska (Prešovská univerzita v Prešove) v rámci skúmania *Príčin a dôsledkov ženskej emancipácie v 19. storočí*. Nasledujúci tretí blok sa začal po krátkej diskusii a obedňajšej prestávke prednáškou Blanky Ušiakovej (Miestny odbor Matice slovenskej v Myjave) s názvom *Kultúrny a národný odkaz Slovenského povstania od menej známych i známych národovkýň myjavského regiónu Anna Kolényová, Johanka Hrebendová, Anna Jurkovičová*. Ďalší prednášajúci Peter Podolan (Katedra slovenských dejín, Filozofická fakulta, Univerzita Komenského v Bratislave) spracoval tému *Peripetie života Heleny Turcerovej-Devečkovej*. Na život a dielo osobnosti Heleny Turcerovej-Devečkovej nadviazala Bohumila Ferenčuhová (privátna bádatel'ka) prednáškou *Život a pôsobenie Dr. Heleny Turcerovej-Devečkovej v Kežmarku*. Záver tretieho bloku uzatvorila prednáška Dominiky Dinušovej (Katedra spoločenských vied, Akadémia Policajného zboru v Bratislave) *Filozofické a bezpečnostné súvislosti slovenských žien v emancipačných procesoch 20. storočia*. Nasledovala krátka diskusia a prestávka.

Úvodný vstup do štvrtého bloku historickej sekcie mala Slavomíra Očenášová (Literárne a hudobné múzeum, Štátna vedecká knižnica v Banskej Bystrici) prednáškou *Terézia Vansová ako legenda prvorepublikovej Banskej Bystrice*. Nasledovala prednáška s názvom *Obraz životného príbehu Ludmily Podjavorinskej z hľadiska literárnokritickej reflexie a národného hnutia v podaní Jaroslava Durca* (Slovenský historický ústav Matice slovenskej), pokračovala Kamila Fircáková (Slovenské národné múzeum – Múzeum židovskej kultúry v Bratislave) zaoberajúca sa problematikou z oblasti dejín školstva a súčasne literatúry na tému *Slovenské spisovateľky – národovkyne v povedomí a aktivitách študentských korporácií*. Ďalší prednášajúci Matej Mindár (Katedra politológie, Trenčianska univerzita Alexandra Dubčeka v Trenčíne) spracoval tému z nedávnych slovenských dejín *Ženy pri vzniku samostatnej Slovenskej republiky*. Touto prednáškou sa zakončila historická sekcia, počtom prednášajúcich najbohatšia spomedzi sekcií vedeckej konferencie.

Kulturologickú sekciu, posledný blok prvého dňa vedeckej konferencie, pôvodne mala otvoriť prednáška Jozefa Leikerta (Katedra sociálnej práce, Pedagogická fakulta, Univerzita Komenského v Bratislave) na tému *Pevnosť a ženskosť (Magda*

Husáková-Lokvencová – výnimočná osobnosť slovenských kultúrnych dejín), ale keďže sa prednášajúci nemohol osobne zúčastniť, bude sa možné s textom jeho prednášky oboznámiť v zborníku. Z dôvodu týchto organizačných záležitostí nakoniec kulturologickú sekciu otvorila prednáška *Estetická analýza a kulturologický výskum tvorby ženských autoriek Výtvarného odboru Matice slovenskej* v podaní Lukáša Perného (Slovenský literárny ústav Matice slovenskej) a Ladislava Skraku (Výtvarný odbor Matice slovenskej). Z dôvodu neprítomnosti jedného z prednášajúcich, Ladislava Skraku, oboznámil publikum s obsahom prednášky Lukáš Perný. Prvý deň medzinárodnej vedeckej konferencie zakončila Alena Balážecová (kultúrna pracovníčka, Obecny úrad Liptovské Sliače), oblečená v ľudovom kroji. Pripravila si prednášku o živote a diele učiteľky Bronislavy Kubánkovej, poprednej osobnosti obce Liptovské Sliače. Po odznení prednášky bola krátka diskusia a nasledovala slávnostná večera.

Druhý deň vedeckej konferencie patrila zahraničnej a literárnej sekcii. Odznali referáty šiesteho až ôsmeho bloku podujatia. Úvodný vstup mala prednášajúca Marta Dobrotková (Katedra histórie, Filozofická fakulta, Trnavská univerzita v Trnave) so svojím textom *Príspevok slovenských žien v USA do národného hnutia*. Pokračovala prednáška v americkom duchu *Američanka, ktorá sa stala Slovenskou* od Márie Rapošovej (Literárne múzeum Slovenskej národnej knižnice v Martine). Od kontextu amerického prostredia k prostrediu Dolnej zeme sa téma posunula vďaka prednáške Anity Murgašovej (Miestny odbor Matice slovenskej v Banskej Bystrici) *Slovenské ženy Dolnej zeme*. Prostredie Bulharska priblížila prednáška *Mária Matějovská – Z lásky a práce vyrastie nám lepší život* v podaní Kataríny Koňarikovej (Spolok Slovákov z Bulharska). Nasledoval rad príspevkov od našich zahraničných hostí. Olinka Gloziková-Jonášová (Týždenník Hlas ľudu, Matica slovenská v Srbsku) mala prednášku *Zuzana Chalupová – insitná maliarka, reprezentantka Slovenskej komunity vo Vojvodine*. Nasledujúci siedmy blok bol celý venovaný našim zahraničným hosťom zo Srbska. Blok otvorila Andrea Rojková (Matica slovenská v Srbsku) s prednáškou o životnom príbehu *Zuzky Medvedovej – „samoukej sedliackej devy“ – prvej akademickej maliarky dolnozemsých Slovákov*. Pokračovala Anna Horvátová (Matica slovenská v Srbsku), ktorá priblížila život a dielo *Dramatičky, herečky, predsedníčky Ústredného spolku československých žien v Kráľovstve Srbov, Chorvátov a Slovincov Ludmily Hurbanovej*.

Posledná literárna sekcia sa niesla v znamení štyroch prednášateľov. Július Lomenčík (Slovenský literárny ústav Matice slovenskej) otvoril literárnu sekciu s prednáškou *Slovenské spisovateľky v národnej službe za slobodu (rozhranie 19. a 20. storočia)*. Ivica Hajdučeková (Katedra slovakistiky, slovanských filológií a komunikácie, Filozofická fakulta, Univerzita Pavla Jozefa Šafárika) sa sústredila na *Zástoj národnej umelkyne Maše Haľamovej v slovenskej poézii 20. storočia*. Renáta Hlavatá (Katedra slovanských filológií, Filozofická fakulta, Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre) vystúpila s prednáškou *Listy a denník Mikuláša Dohnányho a jeho nenaplnená láska k Emílii Jurkovičovej*. Literárna sekcia bola zakončená prednáškou Jaroslava Vlnku (Katedra slovenského jazyka a literatúry, Pedagogická fakulta, Univerzita J. Selyeho v Komárne) na tému *Impulzy (nielen) národnej emancipácie v románe Sestry*. Závery vedeckej konferencie

predniesol Pavol Madura, hlavný organizátor medzinárodnej vedeckej konferencie, pričom poďakoval všetkým referujúcim a hosťom za ich účasť.

Príspevky v celom znení budú publikované v pripravovanom recenzovanom zborníku. Matica slovenská pripravila jedno z najúspešnejších podujatí za posledné roky. O tom, že skutočne celá akcia mala veľký význam z hľadiska výskumu slovenských dejín, svedčí tiež počet prihlásených účastníkov, ktorí svojimi rozmanitými príspevkami dosvedčili, že skutočne ide o doteraz nespracovanú tému.

Jaroslav Durec